

על אנטישמיות ושכרות / ראש הישיבה הרב אליהו זייני

היה?! והלא זו היתה תוכן הטענה ההמנית: "ודתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים".

נאמנותו של מרדכי היהודי היושב בשער המלך, קרי במנגנון השילטוני, למלך אחשורוש - כל עוד זה לא רצה לפגוע בנו - היוותה ההכחשה המוחצת ביותר להאשמות. בשעת נדודי שנת המלך אחשורוש, ההשגחה האלהית לא מצאה אמצעי טוב יותר מנאמנות זו כדי להציל את עם ה'.

להראות העמים והשרים את יופיינו וגם על מנת להכחיש הטענות האנטישמיות ציוו לנו חז"ל "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" (מגילה ז:). הנחייתם זו הינה העצה הטובה ביותר. 'מבוסמים' – לא שיכורים חלילה - אנו מוצאים את עצמנו במצב בו אדם מאבד מעט מן השליטה על מחשבותיו, על האיפוק ועל הצניעות הפנימית. ואותו רגע מגיע כאשר מתוך שתייה מעבר להרגלנו, היין מצליח לטשטש במעט את חושינו מבלי לעורר את עומק הנפש השפלה ואת יצרי מעללי איש האורבים בפתח. אז אנו עומדים בדיוק במקום בו עמדו בני רבי חייא (סנהדרין לח). כאשר עמדו בסעודה לפני רבי יהודה הנשיא ולא פתחו את פיהם, כאלו עולם הסובב אותם אינו שייך להם, ורבי נתן הוראה להשקותם יין על מנת שיואלו לפתוח את פיהם, ואז נכנס יין ויצא סוד. דברי עתידות שהיה ראוי להם הצניעות וההסתר, יצאו החוצה. אבל מכל מקום דברי עתידות, המראים שכניסת היין הוציאה החוצה כעין רוח הקודש.

כך כשאנו מרשים לעצמנו לשתות מעט מעבר להרגלנו ומדת השליטה בעצמנו נחלשת במעט, יוצאת הפנימיות הישראלית החוצה, ומראה לעיני כל העמים והשרים את יופיה כי טובת מראה היא. טוהר הנפש הישראלית מתגלה דוקא במצב בו כל אדם רגיל אחר היה מראה סימנים של שפלות, של זנות (ראה: לוט), של ירידה מוסרית. באופן זה ההבדל בין ישראל לעמים מזהיר כזוהר הרקיע.

והטענה ההמנית האנטישמית מתגלה אכן כנכונה "את דתי המלך אינם עושים". אף בשעת שיכרותנו אין אנו מבקשים את ושתי במערומיה, אלא זוכרים אנו היטב ש'ארור המן' ו'ברוך מרדכי'. אין הרע והטוב מיטשטשים. קללת הרע וברכת הטוב עדיין ברורים, אף אם אין אנו יודעים עוד להעדיף את האחד על פני השני. לכן, אם אז בשושן השתתפנו במודע בסעודת אותו רשע ונהנינו ממנה מבלי דעת שבאופן זה אנו מגדלים את המן, והפגנו חוסר דעת מוחלט, עתה הגיע עת התיקון, ואנו מבטאים במשתה היין תוך איפוק את התיקון לאותו חטא:

ללעג וקלס היה עמנו במשך יותר מאלפיים שנה, נרמס והושפל כל ימות שהותו בגלות ארוכה ומרה זו. ומה היה ביד עם ה' אלה שמארצו יצאו, הנרמס עתה לרגלי כל עובר לעשות? נשאר לו להשתדל להחזיק מעמד, להתקיים, לשרוד. לכוחה של אמונה אדירה הוא זקוק כדי לעמוד במשימה שלבשה צורה של גורל מר מנשוא. והנסיון לא היה רק איך להישרד, אלא מורכב וקשה יותר מזה. עינויו וסבלו נבעו מרצונו לשמור על הגחלת, לשמור אמונים ונאמנות לה' ולתורתו. כמה יותר קל היה אם היה ח"ו מסכים ליטוש את הספינה הטובעת בים גלי האכזריות! במידה גדושה של התעלות מעל המציאות המתייצבת לנגד עיניו והמערערת כל הגיון התייצבו כל אלו שסירבו להיכנע וציפו לישועת ה' ולניסי ההשגחה.

אבל בחיי היום-יום היינו צריכים לעשות מעשה, לנקוט בצעדים המאפשרים קיום אפילו כאשר זה אינו אפשרי הגיונית. דור אחר דור הכבירו עלינו גזירות, כל אחת קשה מקודמתה. כלאו אותנו בגיטאות ושללו מאיתנו כמעט כל זכות בסיסית. נאלצנו 'להתחכם' ולעקוף מכשולים בכל מיני דרכים לא פשוטות. אבל המדות הטובעות עמוק בנפשותינו, היושר, האמת והצדק שחרטה בנו ירושת האבות, 'דבר אמת וענוות צדק' הועמדו במבחן בלתי-אפשרי גם הן. איך יוכל עם הנרמס והנדכא להיות דובר אמת כאשר את האמת שלו אינו יכול ואינו מורשה לחשוף?! היכלו אותם העמים - שבצדק זלזלנו בהם מפאת דרכיהם האלימות, האכזריות, המושחתות, ובקיצור מפאת שפלותם הערכית - להבין מדוע אין אנו מסוגלים להיות תמימים וגלויים איתם?! איך יכלו להבין וכל שכן לסבול אותנו לכשעצם קיומנו היה עבורם כתב אישום חי ומהלך, ולכשאר בשתיקתנו תוכחתנו דיברה יותר מכל מלה וחשפה יותר מכל הודאה!?

יותר משהבינו, הם חשו שליבנו מלא וגדוש תרעומת שאין הפה יכול לבטא. בשנאתם וברשעתם פירשו שיש לפניהם אנשים חסרי יושר, חסרי אמינות, צבועים, שסודותיהם אינם אלא תככים בלתי-פוסקים נגדם. 'רמאים', 'צבועים' היו אלה מעט מן הפגיעות הרבות שהטיחו בנו. איך ניתן להפריך טענותיהם? איך לחשוף קבל עולם ומלואו שלפנימיות זכה וטהורה זכינו בחסדי אבות, כל כולה צדק ומשפט, אבל צדק ומשפט הבוחלים בכל רע ובכל שפלות?! אף אם היינו מצהירים אלף פעמים - ואכן תמיד נסינו להצהיר על כך - לא היו מאמינים לנו. איך פושע, שופך דמים, או פוגרומיסט, יסכים ויודה שקירבנו טהור הוא וטהור

ומבלי לסכן את חייו ואת חיי עמו. עתה גם מבלי דעת שלמה אנו יודעים את ערך תורתנו, קיבלנו אותה מחדש, וקיבלנו אותה באמת "קיימו וקיבלו היהודים עליהם ועל זרעם" את האורה והשמחה שבה. ובעולה על שולחן מלכים לא נטעם עוד, אלא רק בשולחנו של מקום.

יהי רצון שבימים אלו הקשים לעמינו, יהיו באמת ימים של שמחה אמיתית להכרה במהותנו בתפקידנו, בייעודנו, ומתוך חושך הצער של רבים יוציא שוב הקב"ה אורה ושמחה לעמו.

אף בחוסר דעת מלאה של שתייה מאופקת אנו יודעים היטב היכן הרע והיכן הטוב. צרות הגלות וסכנת ההשמדה שריחפה עלינו פקחה את עינינו וייננו. אם כשיכורי אפרים רצינו להתבולל בעמים ולמצוא מקומנו בתוכם, אפילו תוך שמירה על שתייה כדת (מחזיקי הדת?) באה האנטישמיות המרה לעורר אותנו מתרדמת שכרות חושים זו. ההסתר גבר עד כדי אבידת תקווה ח"ו. שם מעומק ההסתר נפקחו עינינו והבנו שיש ארור בעולם ויש ברוך. לא ניתן לסעוד באותה סעודה עם כל גויי הארץ מבלי לטשטש את ההבדל בין ישראל לעמים